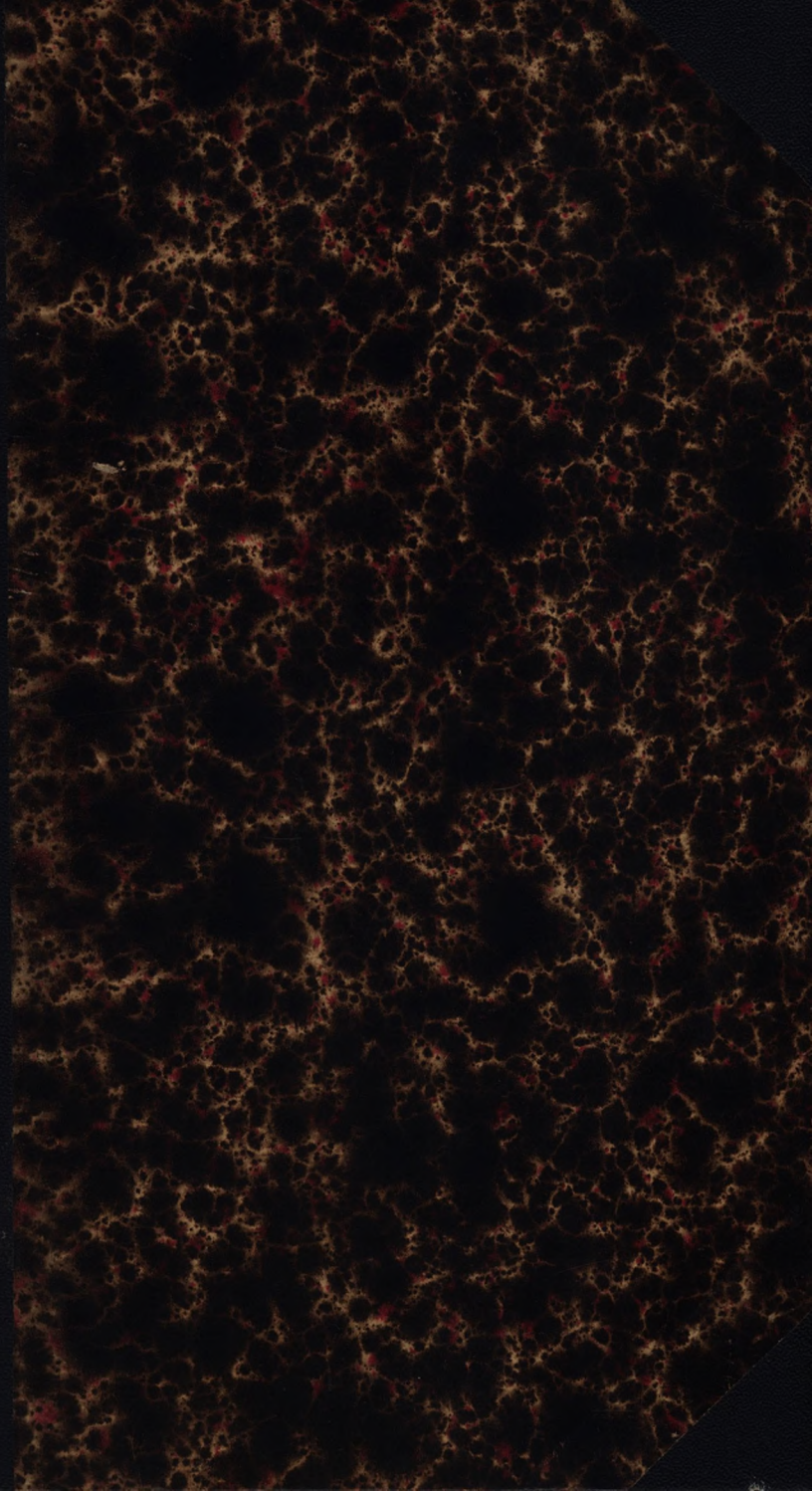

910

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND
ANATOMY
OF
THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND
ANATOMY
OF
THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND
ANATOMY

Y

163

ÁLLAMERDÉSZETI KÖZIGAZGATÁS A NYUGATI ORSZÁGOKBAN

TANULMÁNY

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2018

IRTA:

KAÁN KÁROLY

¹
Ak: 3321

BUDAPEST

„PÁTRIA” IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1913

OEE Könyvtár
Áll.Éll. 2018

KÜLÖNLENYOMAT
AZ „ERDÉSZETI LAPOK“ 1913. ÉVI 3. FÜZETÉBŐL

Bevezetés.

Helyes erdőgazdasági politikát üzeni s azt jó sikerrel érvényesíteni, csak az ország viszonyainak megfelelően szervezett s a haladó korrall lépést tartó erdészeti közigazgatás mellett lehet. Az államerdészeti közigazgatás alkalmas szervezete tehát előfeltétele a céltudatos erdőgazdasági politika sikerének.

Azon körülménynél fogva, hogy az erdőgazdaság évszázados termelési fordulókkal számol, a messze jövőbe tekintő erdőgazdasági politika következetes végrehajtásának bizonyára egy, e különleges célok szolgálatát kifogástalanul ellátó organizmus a legértékesebb föltétele. Ezt az álláspontot foglalják el a kulturnemzetek, amióta nemcsak hogy felismerték az erdő sokoldalú és kiváló közjóléti fontosságát, de azt államháztartásuk jelentős tényezőjének, az egészséges úton haladó kulturális fejlődés elsőrendű kellékének tekintik.

Könnyen érhető tehát, hogy az erdőfenntartás és az erdőgazdaság fejlesztése a kulturállamok tevékenységében fontos szerepre jutott. És ebben leli magyarázatát az is, hogy a nyugat országainak kormányai ujabban egymás után és szinte versengve törekednek az erdészeti szolgálat olyan szervezésére, mely az erdőfenntartáshoz kötött fontos közgazdasági érdekeket jó sikerrel ellátni s az erdők sokoldalú és igen jelentős közjóléti hatását érvényesíteni képes.

Poroszországban, majd Württembergben, legutóbb pedig Bajorországban szervezték ujja az erdészeti igazgatást. Ausztriában pedig ezuttal folynak tárgyalások az erdészeti szolgálai szervezése kérdésében.

Nem lehet ezért érdektelen a nyugat országai államerdészeti közigazgatását megismernünk, ujjab szervezési akcióit figyelemmel kísérenünk és tanulságait a magunk javára levonnunk.

I. A dologi beosztás rendszerei.

a) *Kormányzat:*

A nyugat országai az államerdészeti szolgálatra rendszerint hármass feladat teljesítését róják. Ellátja ugyanis ez az állam magán-erdőgazdaságát, ellátja a közalapítványok, a községek, a közbirtokosságok stb. erdőbirtokainak gazdasági ügyeit és ellátja végül az erdőfenntartás érdekében az állam bármely tulajdonjogu erdősegei fölött törvény útján gyakorolni rendelt felügyeletet, végzi tehát az erdőrendészetet.

Az államerdészet ezen szervezetében rendszerint három fokozatot találunk.

A *legfelsőbb fok* a vezetésnek, illetve kormányzásnak, a középső fokozat a gazdaság tulajdonképeni igazgatásának, és a gazdaság felügyeletének, az alsó fok a gazdaság intézésének s egyben az erdőrendészetnek közvetlen ellátására van hivatva. Mi sem természetesebb, mint hogy az egyes fokozatok munkaköre országoként változik.

Kisebb országok államerdészeti szolgálatánál az is előfordul, hogy a legfelsőbb vezetést az egyébként középfokon végzett igazgatással és illetve gazdasági felügyelettel egyesítik, aminek folytán az egyebütt hármass fokozat kettősbe olvad. Ebben az esetben azután a gazdasági felügyelet és illetve igazgatás központosított, mert a középső és felső fokozat az ország kormányában vagy amellet — tehát mellé rendelve — talál elhelyezést. Középnagyságu és nagyobb országokban ellenben a legfelsőbb vezetés, illetve kormányzás az illetékes minisztériumban, az igazgatás és gazdasági felügyelet középponti szervei pedig vidékenként, az adott körülmények szerint megválasztott provinciális középpontokban vannak

elhelyezve. Az igazgatási szolgálat rendszere tehát ezen általánosabb esetben decentralizált, országoként változó munkakörrel.

Az államerdészeti szolgálat kormányzására hivatott legfelsőbb igazgatási szervezet nem tartozik minden országban ugyanegy minisztérium kebelébe. Poroszországban 1879 óta a mezőgazdasági uradalmi és erdészeti minisztérium (Ministerium für Landwirtschaft Domänen und Forsten), Franciaországban, Ausztriában és Oroszországban pedig a földmivelési minisztérium intézi legfelsőbb fokon az erdészet ügyeit. A német birodalom több államában, így Bajorországban, Szászországban, Württembergben, Hessenben stb. legfelsőbb fokon a pénzügyminisztériumok ügykörébe tartoznak az erdőgazdasági ügyek.

Elmondhatjuk, hogy mindenütt ott, *ahol külön földmivelési rezort-minisztérium van*, az államerdészet *minden* feladata ennek ügykörébe esik. Tehát nemcsak az állami erdőgazdaság, de a közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdők gazdaságának teljes ellátása, sőt az erdőrendészet ügyei is ehhez a minisztériumhoz tartoznak.

A községi, közbirtokossági stb. erdők gazdaságának pénzügyi eredményei ily rendszer mellett azután közvetlenül a községek, közbirtokosságok stb. pénztáraiba, a közalapítványi erdők gazdaságának pénzügyi eredményei pedig a kultusztárca, illetőleg az érdekelt alapok intézésére hivatott szervek kezelésébe kerülnek. Csakis a birtokjogi és egyéb, a belügyi és illetve a kultusztárca ügykörét is érintő és a közvetlen gazdasági kérdéseken kívül álló ügyeket látják el a kultusz-, illetve a belügyi kormányzattal egyetértőleg.

Ki kell emelnem e helyütt, hogy — hazánkon kívül — Európa egy államában sem intéztetnek a közalapítványok tulajdonát képező erdők gazdaságának ügyei a kultusztárca részéről. Olyan országokban, ahol földmivelési rezort-minisztérium nincs és az államerdők ügyeinek kormányzatát a pénzügyminisztérium látja el, a közalapítványok tulajdonát képező erdők gazdaságának ügyei is a pénzügyi tárca kötelékébe tartoznak.

Fel kell itt emlitenem azt is, hogy — amennyire megállapítanom sikerült — a nyugati államok erdőbirtokainak külön kegyuri és iskolaügyei már legtöbb helyütt nincsenek. Az állami kegyuraság és iskolaügyek legnagyobb részt a kultusztárca részéről intéztetnek.

A külföldön is vannak, akik azt a nézetet vallják és a szaklapokban is azt vitatják, hogy a községi erdők gazdasági ügyeinek és az erdőrendészetnek (Forstpolizei) vezetése, illetve kormányzata a belügyminisztériumban volna legindokoltabb helyén. A gyakorlati élet azonban a külföldön azt igazolta — és ezt a nézetet vallják magukénak a kormányok is —, hogy amikor egy rezort-minisztérium áll rendelkezésre, és abban az állam erdőgazdasági ügyei is intézettek, nem állana sem a községi közbirtokossági stb. erdők gazdaságának, sem pedig a közalapítványi erdők gazdaságának érdekében, hogy az ilyen birtokok gazdasági ügyeit egy másik nem is rezort-minisztérium irányítsa. Így van az erdőrendészet kérdésével is.

Amikor a földmivelésügyi miniszter a tárczája ügykörébe eső, egyéb ágazatok kérdésében is gyakorolja a rendészetet,*) mivel sem volna megindokolva az, hogy a különleges szakismeretet igénylő erdőrendészet a rezort-minisztertől a belügyi tárca ügykörébe utaltassék.

E feltételhez azonban le kell szögezmem a nálunk törvényesen is körvonalazott irányzattal szemben a külföldön gyakorlatilag általánosan érvényesülő azt a felfogást, mely nem tartja indokoltnak, hogy az állam gazdasága, valamint a közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdők államilag ellátott gazdasága, erdőrendészeti nézőpontokból külön törvényes felügyelet alá vonassék akkor, amikor azok az államszolgálat szervezetéből és természetéből folyólag úgy is kellő felügyelet alatt állanak. E nézet szerint elvárható egy konszolidált organizációval bíró állam hivatalos szerveitől, hogy a gazdasági eljárásoknál a törvényes rendelkezéseket hiven betartják, amiért is ennek ellenőrzésére külön szervek nem szükségesek.

A külföldön majdnem általánosan elfogadott ezen alapelvekben leli azután magyarázatát, hogy a nyugaton kevés kivétellel mindenütt az a személyzet, mely az állam, a közalapítványok, a községek, a közbirtokosságok stb. gazdaságát intézi, ellátja az erdőrendészet teendőit is. Erre a célra tehát külön szervezet, külön intézmény nem áll fenn s amint az eredmények igazolják, ott nem is szükséges.

*) Élelmiczikkek hamisítása, husvizsgálat, állategészségügyi felügyelet stb.

Itt meg kell jegyezni, hogy az „erdőrendészet“ (Forstpolizei) szolgálatának megjelölésénél az „erdőfelügyelet“ szót céltudatosan mellőzöm.

Erre a kifejezésre a külföldi államerdészeti szolgálat szervezetének megértéséhez az állami, és az állami közegek ellátásában üzött egyéb — közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. — erdőgazdaságok felügyeletének kérdésénél lesz szükségem, miután a nálunk használatos „ellenőrködő“ szó a nyugat országaiban körvonalazott működési körnek helyes megjelölésére nem alkalmas.

Egy némely kisebb országban, ahol a kincstári erdőgazdaság külön földmivelésügyi minisztérium híján a pénzügyminisztérium tárczája körébe tartozik, a községi közbirtokossági erdők ügyei, valamint az erdőrendészet is legfelsőbb fokban még a belügyminisztérium vezetésére van rendelve.

Alsó és közép fokban ilyen körülmények között is természetesen ugyanaz a személyzet látja el az erdőrendészetet, mely az állami erdők gazdaságát, valamint a közalapítványi községi, közbirtokossági erdők gazdaságát intézi. A személyzet s ezzel a szervezet tehát alsó és közép fokon ugyanegy s csakis a felső foku vezetés oszlik meg a pénzügyi és a belügyi tárczák között.

A megoszlás és ellátás tekintetében azután a rendszerek különfélék. Az erdészeti legfelsőbb igazgatást régebben és főleg a kisebb német tartományokban különböző (a pénzügyi és belügyi) minisztériumoknak alárendelt középponti igazgatósággal kapcsolatban is szervezték akként, hogy ez az igazgatóság bizonyos fontosabb ügyekben csak véleményező és indítványozó szerepre volt utalva, míg e kérdésekben a döntés egyes minisztériumok nem erdészeti szakértői (jogászok) részére tartatott fenn.

Ez az állapot még csak Badenben és Braunschweigban van érvényben, de ott is már átalakított olyan szervezettel, melynél a középponti igazgatóság szakértőkből alakított tanácsülésben tárgyalja és végérvényesen intézi úgy a kincstári erdőgazdaság, valamint a községi, közbirtokossági, közalapítványi stb. erdők állami ellátásának és az erdőrendészetnek ügyeit is; és csak a nem szorosan gazdasági ügyek kérdéseit, valamint az államgazdaság érdekeit általánosságban is érintő ügyeket, amennyiben a kincstári birtokra vonatkoznak, a pénzügyminisztérium, a községi közbirtokosság

stb. erdőket érintő ügyeket és az erdőrendészet körébe vágó kérdéseket a belügyminisztérium döntése alá bocsátja.

Az efféle középponti szervezet lényegileg a legfelsőbb igazgatás helyettesítője, mely kisebb területű országban a középfoku igazgatás szervét is fölöslegessé teszi.

Bajorországban az erdészet legfelsőbb igazgatása, illetve kormányzata a pénzügyminisztérium feladatát képezi, az állami el-látásban részesülő nem kincstári erdőbirtokok ügyei pedig legfel-sőbb fórumon a belügyminisztériumhoz tartoznak, mely végső döntésében a szakvéleményt a kormányzósági kerületek erdészeti (középfoku) igazgatásától szerzi be.

Württembergben az erdőgazdasági érdekek jobban érvénye-sülnek az olyan berendezés folytán, mely szerint nemcsak a pénzügyminisztériumban, de a belügyminisztériumban is külön erdészeti osztályok vannak szervezve, amelyek tagjai legfelsőbb fokon tanácsulésekben döntenek az eléjük terjesztett erdészeti kérdések fölött. Mindezzel ellentétben nagyobb országokban — mint fentebb említettük — a földmívelési minisztériumok egyes osztályai lát-ják el az állami, a közalapítványi, a községi, közbirtokossági stb. erdőbirtokok gazdaságának és az erdőrendészetnek kormányzását, s vele az erdőrendészetet is.

Az erdőgazdasági ügyeket felső és közép fokon kollegiális vagy bürokratikus alapon intézik, esetleg a kettő kombinációjából kialakított szervezetek kormányozzák illetve igazgatják.

Kollegiálisnak nevezik azt a rendszert, amikor tanácsuléseken határoznak az előterjesztett kérdésekben. Bürokratikus pedig, ha felső fokon a kormányzati ágazat vezetője, közép fokon pedig az igazgatási ágazat főnöke részére van fönntartva az állásfoglalás és illetve elhatározás, a kormányzat, illetve igazgatás tagjai pedig ehhez csak véleményt, illetve javaslatot terjesztenek elő. Kombinált, amikor bizonyos ügyek kollegiális alapon intéztetnek el, más ügyek pedig az ily értelemben vett bürokratikus uton nyernek megoldást.

A nyugat államaiban mind jobban általános érvényüvé ala-kul ki az a fölfogás, hogy mindaz a szervezet, mely kormány-zásra (felső fok) és illetve igazgatásra (középső fok) van hivatva, az ügyeket leghelyesebben bírálhatja el és intézheti tanácsulések-

ben; tehát kollegialis rendszerben, míg a végrehajtásnál (a közvetlen gazdálkodásnál) alkalmasabb az egyéni fölfogás érvényesülésének formája az u. n. bürokratikus forma. Ahol tehát a gazdaság intézőjének rendelkezései hajtának végre abban az esetben is, ha melléje szolgálatok teljesítése végett mások is rendelve vannak.

A német birodalom országaiban és Franciaországban tanácsulésekben, tehát a kollegiális rendszer szerint intézik legfelsőbb fokon az erdészeti ügyeit. A tanácsulésekben való elhatározás alkalmasabb voltát azzal indokolják meg, hogy az erdőgazdaság lényegesebb kérdései évszázados jelentőségűek, s így nem tehetők ki az egyéni elbírálás alapján hozott egyoldalú és gyakran ötletszerű és nem egyszer nagyon efemer értékű elhatározásoknak.

Éppen ilyen okokból érvényesült a kollegiális rendszer az erdészeti közigazgatás *középfoku* szervezetében, az erdőgazdaságok közvetlen felügyeleténél és illetve igazgatásánál is.

b) *Igazgatás és felügyelet.*

Az erdőgazdaságok középfoku (nagyobb államokban decen-tralizált, tehát provinciális) igazgatása különféle formában alakult ki a nyugaton. Befolyással volt az ország nagysága, az erdőterületek térfogata, a közlekedési eszközök fejlettsége, az erdőgazdasági tisztviselők képzettsége és az ország belügyi közigazgatásának szervezete.

A német birodalom néhány államában, mint Poroszországban, Elzász-Lotharingiában és Bajorországban az erdőgazdasági ügyek középfoku ellátása az általános közigazgatás rendszerében a belügyi és pénzügyi igazgatással kapcsolatban van szervezve.

Ennek a szervezetnek azonban még a porosz rendszernél is, tehát ott is jelentkeznek jelentékeny nehézségei, ahol az igazgatási kerületek jóval nagyobbak a mi megyéinknél.

Ezzel a szervezettel szemben pl. Ausztriában teljesen önnálló és elkülönítve működnek a kincstári és közalapítványi erdőbirtokok szolgálatára rendelt államerdészet igazgatási hivatalai (erdőigazgatóságok).

Bizonyos, hogy ha a politikai beosztástól függetlenül szervezik az erdészeti közigazgatást, gazdasági tekinteteből az igazgatási kerületek sokkal alkalmasabb és gyakorlatibb módon alakíthatók

ki, s az erdőgazdasági kérdések sokkal függetlenebbül és célhoz vezetőbben intézhetők.

Az erdőgazdasági ügyek független ellátását most már különben az általános állami közigazgatás egyöntetű szervezetében, az u. n. porosz rendszer mellett is biztosítani igyekeznek olyképen, hogy a kerületi kormányzóság (Regierungsorganismus) keretében az erdőgazdasági ügyek intézésére — mint Bajorországban — teljesen függetlenül működő igazgatási szervet létesítenek.

Bajorországban ugyanis 1885-től a legutóbbi időkig a porosz rendszernek megfelelőleg a kormányzósági kerületek középpontjában a pénzügyi igazgatás (Regierungs-Finanzkammer) egy osztályát képezte az erdészet. E rendszer mellett az erdőgazdasági ügyek szakértelmet nem kívánó pénzügyi kérdéseit az általános pénzügyi igazgatás keretében intézték el; míg a tulajdonképeni erdőgazdasági ügyek ellátása a pénzügyi kamarai igazgató közreműködése mellett az e célra szakférfiakból szervezett külön erdészeti osztály feladatát képezte.

Miután azonban a pénzügyi igazgatás egyéb ágazatában a teendők megsaporodtak, és miután a pénzügyi kamarai igazgató szakértelem és az erdőgazdasági kérdésekben való jártasság és beavatottság híján az ügyek intézésébe lényegileg nem, csak formailag folyhatott be, sokkal célszerűbbnek látszott a kormányzósági szervezet keretében ugyan, de teljesen önállóan működő erdészeti kamarák (igazgatóságok) létesítése.

Ezeket az erdőigazgatóságokat (kormányzósági erdészeti kamarák) éppen a legutóbb akkép szervezték, hogy az erdőgazdaság felügyeletére és vezetésére a pénzügyi és belügyi kamarák mellett teljesen önálló működési kört nyertek. A kormányzóság pénzügyi szervezetével csakis a tisztán pénzügyi kérdésekben és a jogi ismereteket igényelő peres ügyekben maradtak vonatkozásban.

Ezek az új erdészeti kamarák (erdőigazgatóságok) a belügyi kamarával, mint az erdőgazdasági és vadászati rendészet szervei és mint a községi közbirtokossági és közalapítványi erdőgazdaságok ügyeinek, szakértő felügyelői és irányítói ugyanazon kapcsolatban maradtak, mint annakelőtte a pénzügyi kamara erdészeti osztálya volt a belügyi kamarával.

Az erdészeti ügyek középfoku igazgatásának efféle önálló-

sított és még inkább teljesen független szervezeténél nemcsak a gazdasági eljárások és az erdőrendészet felügyelete, irányítása és ellenőrzése tehető a középfoku igazgatás feladatává, de végleges eldöntése oly gazdasági kérdéseknek, amelyek kisebb államokban ilyen középfoku szervezet híján a középponti legfelsőbb igazgatás feladatát képezik.

Az ilyen igazgatásu kerületek létesítése esetén tehát az erdészeti ügyek középfokú ellátása decentralizált, ami a szolgálatnak csak előnyére válik.

A német birodalom nagyobb államaiban és az osztrák örökös államokban ez az önállóan decentralizált középfoku igazgatási szerv az erdészeti ügyek ellátásánál a legjobb sikerrel bevált.

A nyugat államai legtöbbszörében a legutóbbi időkig nem voltak az erdőgazdaság felügyelői (ellenőrködők) az igazgatási középpontokban összpontosítva, hanem felügyeleti (ellenőrzési) kerületükben laktak (Lokal-Forstmeistersystem). Az igazgatás tehát *vidékenként* megosztott kerületek középpontjából történt, a felügyelet pedig teljesen decentralizált volt. Ennek a helyi felügyeleti rendszernek az volt az előnye, hogy az ellenőrzésre utalt tisztviselő a felügyeletére bízott erdőgazdasági egységeket, azok személyzetét és viszonyait jobban ismerte s a gyakoribb érintkezés révén a gazdaság irányítására közvetlenebb befolyást gyakorolhatott; ami a gazdaság kezdetlegesebb fokán és annak belterjesebbé fejlesztésénél figyelmet érdemlő gyakorlati előnyökkel járt. Hátránya volt, hogy éppen ilyen okok miatt az ellenőrködők nem egyszer túllépték a felügyelet és irányítás határait s háttérbe szorítva nem egy gazdálkodásra utalt tisztviselőt, a gazdaság intézését többé-kevésbé magukhoz ragadták.

Mindenesetre némileg gyámkodással járó rendszer volt ez, mely csak a gazdaság bizonyos fejlődési fokán lehetett helyénvaló.

Könnyen érthető ez okból, hogy ez a felügyeleti mód hovatovább tért engedett a középpontokban szervezett olyan igazgatási rendszernek, mely a felügyeletet is gyakorolja. Tért engedett olyan arányban, amilyen arányban fejlődtek a közforgalom eszközei és amilyen arányban kiképezhetőek voltak az erdőtisztek a tulajdonképeni gazdálkodás teendőiben.

A német birodalom nagyobb államai közül manapság csak a

szász királyságban, a kis államok közül pedig a Szász-Weimar hercegségben áll még fenn a kerületi helyi felügyelet.

Megállapíthatjuk, hogy a középfoku igazgatásnak az erdőgazdaság felügyeletével (illetve ellenőrzésével) kapcsolatos ellátásánál a nyugat országában az a rendszer vált be eddigelé a legjobban, *mely elég nagy igazgatási kerület gazdasági felügyelőiből szervezve, más igazgatási tényezőtől függetlenül, tanácsülésekben is önállóan intézi az erdészet ügyeit.*

Előnye ennek a rendszernek, hogy:

a) az ügyek tanácsülésekben részrehajlás nélkül és sokoldaluan bíráltnak el;

b) az erdőgazdaság kerületi felügyelője (ellenőrködője), aki egyben az igazgatótanács tagja, ekként sokkal sikeresebb munkásságot fejthet ki, mert a gazdaság irányításánál ismeri az igazgatóság álláspontját, az igazgatótanácsban pedig, mint a helyi viszonyokban tájékozott, kellően tudja képviselni kerületét és jó sikerrel folyhat be az ügyek további intézésébe;

c) sokkal egyszerűbb az írásbeli teendők ellátása, mert az erdőgazdaság kerületi felügyelője ezen rendszer mellett a tanácsülés határozatai alapján végleg elintézheti, míg a másik rendszer mellett ilyen ügyekben csak véleményező vagy javaslattevő jelentéseket terjesztettek az igazgatóság elé;

d) előnye továbbá, hogy az igazgatóság tanácsüléseiben a kerületi felügyelők, mint a tanács tagjai nézeteiket és véleményeiket kicserélik. Az egyoldalúság tehát szinte ki van zárva, míg a lokális felügyeleti rendszer mellett ez gyakorta észlelhető;

e) előnye végül a bürokratikus rendszerű igazgatással szemben, hogy az erdőbirtok 100—120 évre alapított gazdaságában a haladó kor viszonyainak megfelelő, de emellett konzervatív olyan gazdasági rendszer alakulhat ki, mely fejlődik az igazgatótanács tagjainak egyetértő megállapodásai szerint, de nincs kitéve ötletszerűségnek és annak, hogy az évtizedek során alkalmazott eljárások eredményét például az igazgatás vezetőjének személyében bekövetkezett változás révén annak egyoldalú felfogása vagy szeszélye halomra döntse.

Az erdőgazdaság felügyelőinek (az ellenőrködőknek) igazga-

tási középpontokban való egyesítése — mint fentebb jeleztük — a német birodalomban manapság szinte általános. És általános Ausztriában is.

Ezzel a rendszerrel kapcsolatban általános az igazgatás elé kerülő ügyeknek kollegiális alapon való tárgyalása is.

Könnyen elképzelhető azonban, hogy a középpontok tanácsát alkotó és tanácsulési határozatok alapján igazgató gazdasági felügyelők munkaköre országonként változó. Egyezik mégis abban, hogy az erdőgazdaság felügyelete és irányítása s a gazdasági ügyeknek az igazgatótanácsulésben való előadása s az ezen ügyekben való határozathozatal képezi legfőbb feladatukat.

A kollegiális rendszerű középfoku igazgatási középpontokban különben az ügyek ellátását területi, tárgyi, vagy kombinált módon osztják meg.

Területi a megosztás, ha az igazgatósági tanács tag a felügyeleti kerületébe tartozó erdőbirtok bármily tárgyú összes ügyeinek referense.

Tárgyi, ha a referensek között az igazgatás ügyei tárgyak szerint vannak megosztva.

Végül kombinált, ha az igazgatás tagjai a felügyeletükre bízott erdőbirtoknak főleg gazdasági ügyeit maguk referálják a tanácsban, de ellátnak ezen kívül bizonyos ügyeket tárgyi megosztás szerint is.

Vannak különleges teendők, minők a gazdasági üzemrendezés (gazdasági tervek készítése) az erdőgazdaság időszaki felülvizsgálatai munkálatai (gazdasági beszámoló), amely ügyeknek az igazgatási középpontokban való ellátását még a területi megosztással alkalmazott igazgatási rendszer esetében is gyakran bízzák az egész kerületet illetőleg egy egyénre. Az azonban a nyugat egy államában sem fordul elő, hogy az erdőrendezés ügyeinek ellátása a középfoku igazgató mellé rendelt külön hivatali szervezetre bíztnék.

Ujabbán és főleg magas nívón álló erdőgazdaságok igazgatásánál azonban azt az eljárást is gyakran alkalmazzák, hogy minden gazdasági felügyelő (ellenőrködő) a maga kerületére nézve s az esetről-esetre rendelkezésére bocsájtott segédzeméllyezettel s a gazdaság közvetlen intézőjének (erdőgondnokoknak) bevonása mellett irányítja és vezeti az üzemrendezés teendőit.

Megállapíthatjuk, hogy ott, ahol az erdőgazdaság nem rendelkezik részletes felmérések alapján készült pontos erdőgazdasági térképekkel, ahol a birtokviszonyok rendezetlenek, a szállítóeszközök fejletlenek, szóval ahol a technikai munkálatok egész sora vár az erdészeti igazgatásra, a területi megosztással alkalmazott igazgatási rendszer esetében is ajánlatosabbnak találták a nyugat országaiban azt a beosztást, mely szerint a gazdasági tervek készítésének vezetése az igazgatási kerület egész területét illetőleg egy egyénre bízassék. E megbízás a külföld több országában alkalmazott oly értelemben mutatkozik czélszerűnek, hogy a gazdasági tervek egybeállításánál az erdőgazdaság felügyelőjének, ugymint a gazdaság intézőjének véleménye irány- és mértékadó és hogy az elkészült gazdasági terv és az abba foglalt előírások az igazgatótanács beható elbírálása alá bocsáttatnak.

Az erdőgazdasági építkezési teendők közül a számottevőbb magas építési munkákat (erdőgondnoki lakok építése stb.) a német birodalom országainak állami erdőgazdaságában az államépítészeti hivatalok hajtják végre. Kisebb munkák az erdőgazdaság intézőinek feladatát képezik.

Ausztriában erdészeti alkalmazottak foglalkoznak az erdőgazdaságot érdeklő összes magasépitési munkákkal.

Szállító eszközök tervezése és létesítése a külföld országaiban mindenütt az erdészet feladatát alkotja.

Ahol sokoldalú gyakorlatot igénylő oly nagyszabású szállító berendezések létesítése vár megoldásra, melyek végrehajtása az erdőgazdaság intézőinek feladatává nem tehető, legczélszerűbbnek bizonyult Ausztriában is, Württembergben is, ha az igazgatási középontban egy arra alkalmas egyén látja el az ilyen teendőket.

Ha azonban a gazdaság belterjessége olyan fokig jutott, hogy újabb, nagyobb szabású berendezések létesítését fölöslegessé teszi, ugy ezeknek a teendőknek külön személyekkel való ellátása is fölöslegessé vált s érvényre jutott a német földön legtöbb helyütt gyakorolt az a rendszer, mely a felmerülő munkálatok tervezését és végrehajtását a gazdasági felügyelő irányítása mellett a gazdaság intézőire (erdőgondnokokra) bizza.

Azokban a nyugati államokban, amelyekben a technikai föladatak nagyobbára meg vannak oldva, a birtokhatár-korrekciók, a birtokcserék földmértani végrehajtását, a birtoktérképek kiegészi-

tését, nyilvántartását stb. a középfoku igazgatásnál sokhelyütt a földmérő mérnök látja el. Itt nem lesz érdektelen fölemlítenem, hogy a nyugati államok erdőbirtokai majdnem kivétel nélkül részletes trianguláció alapján vannak fölmérve, a birtoktesten nagy számban állandósított fix pontokkal. Ez a részletes trianguláció azután módot nyújt rétegvonalas gazdasági térképek készítésére, amelyek az uthálózat fejlesztésének tervezésénél kiváló szolgálatot tesznek. Meg kell itt említenem, hogy a nem nagyarányu birtokcserék és vételek nagyobbára középfokon végleges elintézt nyernek.

Hasonlóképen nagyobb rész középfokon nyernek végleges elintézt az állami erdők vadászati ügyei. A vadászat ugyanis, mint az állami erdők elválaszthatatlan mellékhasználati ága, Nyugat-Európa minden államában az erdészeti igazgatás keretébe tartozik.

A meliorációs munkálatok ellátása tekintetében a végrehajtásra váró földadatok természete és arányai alakították ki az idevágó szolgálati szervezet rendszereit.

Általánosságban megállapíthatjuk, hogy ahol nagyobbarányu ilyen teendők várnak megoldásra, kivétel nélkül az államerdészet végzi a teendőket e célra begyakorolt személyzetével, amely azonban legtöbbször nem az erdőgazdasággal kapcsolatos igazgatás alatt áll, hanem vagy közvetlenül a minisztériumból irányítják, vagy azt különleges középfoku szervezet igazgatja.

Svájcban a kopárfásításon kívül az erdőterületeken belül előforduló összes technikai munkálatokat, tehát a vizmosások megkötését, patakkorrekciókat, lecsapolásokat, szivárgók és csorgók létesítését, lavinakötéseket stb. a szövetségtanács erdészeti szervezetének irányítása mellett hajtják végre. A hirneves Gotthardvasut r. t. e célra külön erdőmérnököket tart.

Ausztriában külön e célra begyakorolt és külön szervezetbe foglalt, tehát külön igazgatás alatt álló államerdészeti közegek látják el az u. n. vadpatakszabályozási munkákat, mely gyűjtőnév alatt a kopár területek begyepesítésétől (Berasung) és befásításától (Wiederbewaldung) a talajjavító, lecsapoló, a hegyoldali csuszamlásokat, völgyszakadásokat, vizmosásokat, görgeteg- és lavinaomlásokat beépítő munkálatokat, valamint a kopárokkal kapcsolatos

és többnyire hordalékkal elárasztott és a felső szakaszokra terjedő teendőket is kell értenünk.

Ez a szervezet a „Forsttechnische Abteilung für Wildbachverbauung in Österreich.“

A német birodalom országainak fejlett közgazdasági és aránylag igen kedvező terepviszonyai mellett, ilyen szervezetre nem szorul.

Itt az erdőbirtokon belül előforduló meliorációs teendők alárendeltebbek*) külön szervezetet nem igényelnek.

A német birodalom területén ugyanis az erdészetet érdeklő technikus föladatak nagyrésze már meg van oldva, az erdőtisztek nevelésénél is ezért kevésbé a technikus, mint inkább az erdőgazdasági és nemzetháztartási, valamint a szociális föladatak szolgálatára alkalmas kiképzési irányzat érvényesül.

Ilyen körülmények között azután az erdőbirtokon belül előforduló kisebb meliorációkat az erdőgazdaság közvetlen végrehajtásával megbízott közegek, a patak- és folyókorrekciókat pedig a kulturmérnökök végézik.

Visszatérve ezek után a vidékenként megosztott középfokú igazgatás tanácsbeli szervezetének ismertetésére, meg kell állapítanunk, hogy a külföld államerdészeti szolgálatánál az a rendszer bizonyult leghelyesebbnek és belterjessé fejlett gazdaság igazgatására legcélszerűbbnek, amelynél az igazgatótanács ülésén az referálja bizonyos gazdasági kerület összes ügyeit, aki annak a kerületnek a gazdasági felügyelője, aki tehát e birtokrész helyi viszonyait, gazdasági kérdéseit legjobban ismeri. Nem zárja ki e rendszer azt sem, hogy bizonyos különleges ügyek tárgyak szerint intéztessenek az igazgatótanács tagjai részéről.

Baden nagyhercegség, mely erdőgazdasági eljárásaiban előljár, nem hasított ki az igazgatás tagjai részére meghatározott felügyeleti kerületeket, nehogy egyik referens pl. csak síkvidéki, másik hegyvidéki erdőbirtok kerületi felügyelője legyen. Az igazgatás tagjai között felügyeleti szempontból kellő változattal, tehát kombinative vannak felosztva a gazdasági egységek (erdőgondnokságok). Ez a beosztás nemcsak a felügyelők egyoldalúságát zárja

*) Ingoványos helyek lecsapolása, kopárok fásítása, kisebb vízmosások megkötése.

ki, de biztosítja azt is, hogy azok a különböző viszonyok ismerete révén tanácsuléseiken a tárgyat jobban elbírálni képesek legyenek.

A kollegiális rendszer alkalmazása tekintetében különben lényeges eltérések konstatálhatók.

Poroszországban és a vele azonos belügyi és pénzügyi kormányzattal ellátott Elzász-Lotharingiában pl. a kormányzósági kerületek szerint megosztott igazgatás erdészeti osztályának — az osztályfőn kívül — alig van 2—3 tagja. Az igazgatási kerület s vele a kollegium kicsiny, ami a tanácsülésben való tárgyalás jelentőségének rovására szolgál.

Az osztályfőnek is van felügyeleti kerülete, ami őt lényegesen elfogulttá teheti a tanácsuléseken való tárgyalás alkalmával.

Az igazgatás tagjainak különben sincs meg az önállóságuk. A nem teljesen független nézetnyilvánítás híján azután értéküket veszítik a tanácsülésben hozott határozatok.

A tanácstagok az üléseken csak szentesítik az előjárónak sokszor megalkuvást nem ismerő nézetét. Mód nyílik tehát nem egy esetben a főnöki autokratizmus érvényesülésének. Ez pedig ellentéte annak az igazgatási alapnak, amit a kollegiális rendszer involvál és amilyent az erdészet helyes igazgatása megkíván.

Ausztriában a bürokratikus és kollegiális szervezetekből kombinált, hova-tovább a kollegiális felé hajló rendszer divik. Ugyanis számba vehető része az ügyeknek kellő tagból álló tanácsulésen kerül döntésre. Vannak mégis dolgok, melyek a főnök egyoldalú elbírállása alapján intéztetnek el.

Badenben, Hessenben, Württembergben, Bajorországban eszményi alapon szervezett elég nagy igazgatási középpontoknak a gazdaság felügyeletét is ellátó és elégséges számú tanácstagból álló kollegiumainak határozatai irányítják az igazgatást.

Azok a gazdasági eredmények, melyeképpen ezeknek az országoknak az erdőgazdaságait érdeklőleg állapíthatók meg, bizonyítják az évtizedek óta alkalmazott ennek az igazgatási rendszernek a kiváló előnyeit. Ezek az előnyök pedig főleg ott mutatkoznak, ahol az erdőgazdaság mint egység (erdőgondnokság) ellátását s vele a gazdaság intézését is oly alapra fektették, mely az alkalmazott igazgatási rendszernek legjobban megfelel.

c) A gazdaság közvetlen ellátása.

Végrehajtó szervek. A tulajdonképeni gazdálkodókon, az erdőgazdaság intézőin nyugszik az erdőgazdaság sulypontja.

Az erdőgazdaság intézőinek (erdőgondnokoknak) a német birodalom és Franciaország államerdészete *szolgálatánál* igen fontos szerep jut. Ezek ugyanis kerületükben nemcsak a kincstári erdőgazdaságok, de a községi, közbirtokossági, közalapítványi erdőbirtokok ügyeinek intézését, valamint az erdőrendészet *szolgálatát* is ellátják.

A birtokmegosztás szerint vannak azután esetek, amikor egy gazdasági kerület területén csak kincstári, másikon csak közbirtokossági vagy közalapítványi birtok terül el, de vannak természetesen is, amelyek kerületébe kincstári, úgy mint községi, közbirtokossági, esetleg közalapítványi erdők is tartoznak.

Az erdőgazdasági intézők szolgálatának okszerű és helyes szervezete mindenestre a gazdasági siker egyik legfontosabb alapfeltétele.

Az erdőgazdaságok mint gazdasági egységek (erdőgondnokságok*) ügyeinek intézését a nyugaton kétféle rendszerben szervezték:

Az egyik rendszer szerint nagyobb gazdasági egységeket alakítanak, s a gazdaság intézését két vagy több tisztviselőre bizzák olyképen, hogy tulajdonképen a rangban idősebb az egész gazdasági egység ügyeinek intézője, míg a második és esetleg a többi csak az elsőnek utasítása szerint jár el. Könyvvezetés és számadástétel is az elsőnek a feladata (Wirtschafts Forstmeistersystem vagy Revierförstersystem).

A másik rendszer szerint a javaslatétel, a végrehajtás és a számadás egy tisztviselő feladatát képezi (Oberförstersystem).**)

*) A német birodalom legtöbb országában erdőgazdasági hivatal (Foramt) a nevék.

***) Ez a megjelölés ma már nem helytálló, mert egyes államokban az idősebb gazdálkodó főerdészek erdőmesteri címet kapnak (pl. Baden nagyhercegségben), sőt Bajorországban általában, Ausztriában pedig részben erdőmesteri rangban szolgálnak a gazdálkodók. Erdőtanácsosi és főerdőtanácsosi címmel és ranggal csak az államerdészeti igazgatás közép- és felsőfoku szervezetében, tehát a kormányzásnál és az igazgatóságoknál alkalmaztatnak tisztviselőket. Ez a rendszer természetesen nem zárja ki azt, hogy az erdőgondnok, vagyis az erdőgazdaság intézője is ne jusson olyan fizetési fokba, mint a középfokú igazgatásnál alkalmazott erdőtanácsos, de ezt a címzést nem kapja meg.

A gyakorlatban ez utóbbi, vagyis az „egyes” *gazdálkodó rendszer gyakoribb*. Nem mondható azonban, hogy országonként egyik vagy másik rendszer lenne általánosítva.

Ahol nagyobb a gazdasági egység, mint amekkorát egy tisztviselő tevékenysége elláthat, s azt bármi okból kettéosztani nem lehet, egy második beosztott gazdasági tisztviselő alkalmazásával segítenek. Egyébként — mint a gyakorlat is igazolja — az „egyes” gazdálkodó rendszer (Oberförstersystem) indokoltabb, mert csak az ilyen rendszer mellett állapítható meg helyesen a gazdasági felügyelet és a gazdaság intézőjének munkaköre és felelőssége, továbbá mert a gazdaság intézőjének munkabírása, munkakedve csak e rendszer mellett nyer megnyugvásra kielégítést. A többes gazdálkodó rendszer magyarázatául fel kell itt említenünk, hogy annak tulajdonképeni jellegzetes alakja az, amikor rendszerint nem két vagy több, hanem csak egy főiskolai képzettségű tisztviselőről (ismét: Förstmeistersystem) és egy vagy több alsóbb képzettségű, vagy csak gyakorlatilag képzett, de mindig tisztviselői rangban lévő egyén alkalmazásáról (ismét: Kreisförstersystem) van szó.

Ennek a fokozatosan megszűnő rendszernek ilyen értelemben addig volt létjogosultsága, amíg a gazdaság intézésére hivatott személyzet nagyrészt csak gyakorlati képzettsége volt, s így tőle nagyobb önállóságot és kezdeményező képességet várni nem lehetett. Egyébként ott jogosult, ahol az erdőbirtok jövedelme csekély, a gazdaság külterjes és ahol nem is várható, hogy egyhamar belterjes és nagyobb szellemi képességet igénylő erdőgazdaságba átmenetet biztosítani lehet. Alkalmazzák ott is, ahol a birtoktest nagyon tagolt s a kisebb részek gazdasági ellátása ilyen alárendelt alkalmazottak útján is jó sikerrel biztosítható.

Alkalmazzák ezt a rendszert akként is, hogy az alárendelt tisztviselők is főiskolai képzettségűek. Ebben az esetben az alárendeltnek, gazdaságot intéző szerepben ez többnyire a kezdő, a gyakorlati kiképeztetést szolgáltató és ideiglenes állomása addig, amíg önálló alkalmaztatásba jut.

Igy van ez Bajorországban és Württembergben. Míg Franciaországban, ahol a gazdasági egységek (erdőgondnokságok) el-

látása hasonló értelemben történik, az alárendelt tisztviselők alsóbb képzettségű egyének.

Az államerdészeti közigazgatásnak a gazdaság intézésére és a rendészet ellátására hivatott alsófoku szervezetét a most ismertetett mindkét rendszer mellett az ugynevezett erdőőri szolgálat alkalmazottai egészítik ki.

Ezek vagy megfelelő előképzettséggel bírók, akiktől elvárható, hogy a gazdasági üzem szolgálatánál bizonyos önállósággal segédkeznek (Förstersystem), vagy olyanok, akiknek számottevő előképzettségük nincs ugyan, 2—3 havi tanfolyamra képeztetnek ki a szolgálatba való fölfogadás után, de mert javarészt jóra való erdőmunkások sorából választatnak, gyakorlatilag jártasak azokban a gazdasági és üzemi munkákban, amelyek felügyeletével őket megbízni szokták (Forstwartsystem).

Ez utóbbiakról nagyobb önállóság nem lévén elvárható, csak ott indokolt az alkalmaztatásuk, ahol a gazdaság intézőjének módjában áll, hogy az üzemet minden irányban önállóan irányítsa és vezesse.

Ahol akár az erdőgazdaság terjedelme, akár tagoltsága vagy más ok miatt erre mód nincs, az ilyen személyzet a szolgálat hátrányára csakhamar a képességét meghaladó olyan munkakörbe ut, amilyent okszerűen, megnyugvással és jó sikerrel csak megfelelő előképzettségű egyénekre lehet bízni.

Vannak végül itt-ott olyan alkalmazottak, akik kizárólag a védelem szolgálatára vannak rendelve. Ilyenek vannak pl. Poroszországban (Forsthilfsaufseher), ahol ezek vagy állandósítottak, vagy oda rendeltetnek, ahol ilyen kiegészítő szolgálatra szükség van.

d) Pénzkezelés, számvitel.

A szolgálati rendszerek képének teljessége érdekében meg kell emlékeznünk a pénzkezelés és a vele kapcsolatos számvitel teendőinek ellátásáról is.

E tekintetben megállapíthatjuk azt, hogy a külföldön, — vonatkoztatva e kijelentést Európa számottevő erdőgazdaságát üző összes államaira — az erdőgazdasági üzemekkel kapcsolatos pénzügyi kezelést, valamint az ezzel összefüggésben lévő számviteli

teendőket sehol sem látják el erdészeti főiskolai képzettségű egyének.

A német birodalom déli államaiban az állampénztárak, az északi országokban pedig külön e célra szervezett és kezelőtisztekre*) bizott erdészeti pénztárak teljesítik ezt a szolgálatot.

A két rendszer közül Poroszországban az erdészeti pénztárak (Forstkassen) alkalmazása divik. Az ilyen pénztárakat két vagy több gazdasági egység (erdőgondnokság) részére szervezik.

A többnyire „erdőhivatal“-nak vagy „főerdészség“-nek nevezett erdőgondnokságok összes bevételeit ezek veszik át és fizetik ezek kiadásait. Vezetnek minderről bevételi és kiadási könyvet, Résztvesznek a főerdészségek részéről megtartott versenytárgyalásokon, hogy átvegyék az ott befizetett összegeket.

Szászországban is efféle erdészeti pénztárak működnek. Ezek kerülete átlagban egy erdőgazdasági felügyelő kerületével egyenlő. Előfordul azonban, hogy nagyobb felügyeleti (ellenőrzési) kerületre két pénztár is esik.

Bajorországban rendes állampénztárak (Rentämter) szolgálják az erdészetet is. Ezek az ugynevezett segédpénztárak, vagy fiókpénztárak, melyek pénzkészleteiket a kerületi állampénztárba szállítják. Átveszik ezek az erdőhivatalok (erdőgondnokságok) összes bevételeit és fizetik ezek kiadásait.

Badenben és Württembergben szintén a rendes állampénztárak és illetve ezek fiókjai teljesítik az erdőgazdaságok pénzkézelési ügyeit is.

Európa számottevő államai közül az erdőgazdaságok intézői erdőgondnokok) sem kezelnek egyebütt pénzeket, csak Oroszországban és Ausztria bizonyos (keleti) részeiben.

Mint a külföldi gazdasági eredmények igazolják, nincs is erre ott mellőzhetlen szükség és sok ellenőrzésnek, de még több meggyanúsításnak veszi elejét.

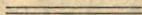
Fel kell különben ehelyütt emlitenünk azt is, hogy a nyugat államaiban az erdőgazdasági egységek (erdőgondnokságok) egyben költségvetési egységek is. Vezetőik a gazdasági egységre hitelrova-

*) Kezelő tiszt megjelölés alatt értem az olyan alkalmazottakat mint a segédhivatalok minden szakbeli képzettségnélküli tisztjei.

tonként engedélyezett összeg erejéig utalványozási joggal bírnak. Az utalványok közvetlenül a pénztáraknak szólnak.

A gazdasági egység vezetője, úgy mint a pénztár is, nyilvántartják az utalványozást. Ezek könyvelnek tehát és nem a számvévőség, csak az erdőgazdaság évente zárt s a mellékletekkel felszerelt főkönyve kerül számviteli elbírálásra, valamint a pénztári nyilvántartókkal való összehasonlításra.

A gazdasági üzem tekintetében tehát a külön számviteli szolgálat csakis az anyag és pénzbeli számadások utólagos felülvizsgálására vonatkozik és így aránytalanul kicsiny személyzetet igényel.

II. A térbeli beosztás rendszerei.

Az államerdészeti közigazgatás külföldi rendszereiről nyújtott eddigi ismertetésben a szervezeteket csak dologi nézőpontokból tárgyaltam a térbeli beosztás mellőzésével.

Hogy pedig a szolgálati rendszereket kellő megvilágításba helyezhessük, összehasonlító tanulmány tárgyává tehessük s következtetéseket vonhassunk le, amelyek nekünk tanulságul szolgálhatnak, ismerjük meg a továbbiakban azon országok államerdészeti szolgálatának területi beosztását, amelyeknek szervezete bizonyos rendszerek jellegzésére alkalmas.

A Poroszország általános közigazgatását ellátó 36 kormányzóságnak *egész területe* — tehát nem erdőterülete — 678 erdőgazdasági kerületre (erdőgondnokság) van osztva. Az államerdészet *e szűk hálós szervezete* van hivatva a most jelzett kerületekbe eső állami közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdők gazdaságát intézni és ez a szervezet látja el a törvényszabta állami erdőrendészetet is.

Poroszországban tehát az erdőrendészeti szolgálattal közvetlenül megbízott 678 őrszem ügyel fel arra, hogy a nem államilag ellátott erdőbirtokokon az erdőfenntartáshoz fűzött fontos államgazdasági érdekek érvényesüljenek.

Poroszország 2,718.260 *ha* (4,724.336 kat. hold) államerdejéből átlagban 4000 *ha* (6952 kat. hold) állami kezelés alatt álló 391.700 *ha* (680.775 kat. hold) közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdejéből átlag 500, összesen tehát 4500 *ha* (7821 kat. hold) erdőbirtok esik egy erdőgazdasági (erdőgondnoksági) kerületre.

A valóságban természetesen változó az egy-egy erdőgazdasági kerületekbe eső erdőbirtokok területi aránya. A Königsbergi

kormányzóságban pl. a wanickeni főerdész: ég kerületébe csak 2362 *ha* (4105 kat. hold), míg ugyanott a nemonieni kerületébe 9056 *ha* (15139 kat. hold) a rositteni kerületébe pedig 10.125 *ha* (17.597 kat. hold) erdő esik. A marienwerderi kormányzóságban a rausenhofi főerdész:ég kerületébe 2878 *ha* (5002 kat. hold), míg ugyanott a chotzenmühli főerdész:ég kerületébe 9668 *ha* (16.803 kat. hold) erdő tartozik.

Ennek a szervezetnek középfoku igazgatását a kormányzóságok középpontjából a kormányzósági főerdőmesterek, mint a kormányzóság erdészeti előjárójának vezetése mellett tanácsstagokként szereplő és kollegiális üléseken határozó kerületi felügyelők intézik, akik hivatva vannak arra is, hogy a középfokú igazgatás ellátásán kívül helyszíni szemlékkel ellenőrizzék az erdőgazdaság szolgálatát.

E kerületi felügyelők száma az országban 119.

Az erdőgazdasági kerületek (erdőgondnokságok) számának és területi megoszlásának arányában vannak kormányzóságoként az erdőgazdasági felügyelők eloszlva.

Számbavéve azt, hogy a főerdőmesterek, mint a középfoku erdészeti közigazgatás vezetői is birnak, bár kisebb felügyeleti kerülettel, átlagban 6-6, kereken 7 erdőgazdasági kerületet (főerdész:ég = Oberförsterei) számíthatunk egy felügyeleti kerületre, melybe az államerdők:ékből átlag 26.400 *ha* (43.883 kat. hold), a községi stb. erdők:ékből átlag 6000 *ha* (10.428 kat. hold), összesen átlag 32.400 *ha* (54.311 kat. hold) erdő tartozik.

A kormányzóságoként alkalmazott erdőtanácsosok, mint felügyelők s velük a felügyeleti kerületek sz:ániát a kormányzóság kerületébe tartozó erdőbirtok arányai befolyásolják.

A marienwerderi kormányzóságba pl. 257.315 *ha* (447.213 kat. hold) erdő tartozik, mely 45 erdőgazdasági és 6 felügyeleti kerületre van beosztva. Itt tehát 7 és 8 között változik az egy felügyeleti kerületbe eső főerdész:égek száma.

A poseni kormányzóságban ellenben csak 18 főerdész:ég van 3 felügyeleti kerülettel, melyből egyet a vezető főerdőmester lát el.

Ez az aránytalanság igazolhatja a már fennebb vázolt abbeli állításunkat, hogy az erdészeti igazgatásra oly alkalmasnak bizonyult kollegiális rendszernek nem a legmegfelelőbb a porosz erdő-

gazdasági ügyek állami ellátására rendelt s a porosz közigazgatásba illesztett szervezet.

A porosz földmivelési, uradalmi és erdőgazdasági minisztériumban 12 előadó tanácsos kollegiuma működik, élén az osztályigazgatóként szereplő országos főerdőmesterrel és a szolgáltatételre beosztott személyzettel.

Bajorország 936.946 *ha* (1,628.412 kat. hold) államerdője és 385.600 *ha* (670.173 kat. hold) községi közbirtokossági, közalapítványi stb. erdője az általános közigazgatás ellátására szolgáló 8 kormányzóságban 376 (nálunk erdőgondnokságnak nevezett) erdőgazdasági kerületbe tartozik, melyet ott erdőhivatalnak (Forstamt) neveznek.

Az állami erdőből átlag --- --- --- --- 2490 *ha* (4328 kat. hold)

A községi, közalapítványi stb. erdőkből 1030 *ha* (1790 kat. hold)

Összesen --- 3520 *ha*

(6118 kat. hold) esik egy erdőgazdasági kerületbe.

Az erdőrendészetet 1,273.159 *ha* (2,212.750 kat. hold) magán-erdő fölött gyakorolja az állam, s így egy erdőhivatal (erdőgondnokság) kerületébe a magánerdőből átlag 3360 *ha* (5850 kat. hold) esik.

Átlagban tehát majdnem ugyanakkora a rendészeti felügyelet alá tartozó erdő, mint a gazdasági ellátásra beosztott erdőbirtok.

A 376 erdőgazdasági kerület (erdőgondnokság) a 8 kormányzóság középpontjában, a többi igazgatási szervek mellett, de önállóan működő „erdészeti kamara“ (Forstkammer) igazgatása alatt áll. Egy ilyen kamarában átlag 6 erdőtanácsos működik, akik tanácsülésekben határoznak az eléjük kerülő ügyek fölött, egyebekben pedig az a feladatuk, hogy az erdőgazdaság külső felügyeletét ellássák.

Egy erdőtanácsos ilyen felügyeleti kerületébe átlag 7—8 erdőhivatal (erdőgondnokság), birtokarány szerint pedig:

az államerdőből átlag --- --- --- --- 19.558 *ha* (33.470 kat. hold),

a községi, közbirtokossági, közalapít-

ványi stb. erdőből átlag --- --- 8195 *ha* (14.293 kat. hold)

Átlag összesen 27.753 *ha* (47.763 kat. hold)

erdő tartozik. Egy erdőszeti kamara (erdőigazgatóság) kerületébe pedig átlag 166.000 *ha* (288.508 kat. hold) állami, közbirtokossági

közalapítványi stb., szóval olyan erdő tartozik, amelynek gazdaságát az állam látja el. A rendészeti felügyelet alatt álló 1,273.159 *ha* (2,212.750 kat. hold) magánerdőből pedig átlag 159.000 *ha* (276.342 kat. hold) esik egy erdészeti kamara és 26.691 *ha* (46.389 kat. hold) egy felügyelő kerületébe.

A beosztásról adott ez a vázlat is igazolhatja már az előzőkben ismertetett abbéli álláspontunkat, hogy Bajorország nagyobb térfogatu és így az erdészeti igazgatásra alkalmasabb kormányzóságaiban az állami közigazgatásba *önálló* szervként illesztett középfoku erdészeti igazgatásnál mindazok a nézőpontok érvényesülhetnek, amelyeket az előző fejtegetéseinkben a külföldön bevált és ott jósikerűnek ismert erdészeti igazgatás feltételeiként jeleztünk.

Itt legfelsőbb fokon a pénzügyminisztérium egy osztálya intézi az államerdészet ügyeit.

Baden nagyhercegség példaszerű erdőgazdaságának igazgatása — mint már fentebb láttuk — nem kapcsolatos az általános közigazgatással. Az ország 96 erdőgazdasági kerületre (erdőgondnokságra) van osztva, melyet ott — mint Bajorországban vagy Württembergben is — erdőhivatalnak neveznek. A 91.050 *ha* (158.245 kat. hold) államerdőből és 256.100 *ha* (445.102 kat. hold) községi erdőből egy erdőgazdasági kerületre átlag

	950 <i>ha</i> (1651 kat. hold) állami
	<u>2670 <i>ha</i> (4640 kat. hold) községi közbirtokossági</u>
összesen	3620 <i>ha</i> (6291 kat. hold) erdő esik.

A rendészeti felügyelet alatt álló 201.049 *ha* (349.423 kat. hold) magánerdőből pedig egy erdőgazdasági kerületbe átlag 2011 *ha* (3495 kat. hold) tartozik.

Az igazgatást közép és egyben felső fokon az uradalmi igazgatóság látja el, melynek erdőgazdasági tanácsában egy „titkos főerdőtanácsos” (geheimer Oberforstrat) elnökle mellett főerdőtanácsosi és erdőtanácsosi rangban lévő 7 előadó működik, akik a gazdaság felügyeletét is ellátják.

Egy felügyeleti kerületbe átlag

	13.000 <i>ha</i> (22.594 kat. hold) állami erdő és
	<u>36.600 <i>ha</i> (63.611 kat. hold) községi stb. erdő,</u>
összesen:	49.600 <i>ha</i> (86.205 kat. hold) erdő tartozik.

Az államerdészetnek Badenben kifejezetten felsőfoku igazgatása nincs; de a meglévőt középfokunak sem nevezhetjük. Mint az előzőkben láttuk, az állami erdőket illetőleg a pénzügyi, a községi stb. erdőket illetőleg a belügyi minisztériumba csak általános államgazdasági, illetve közigazgatási kérdéseket érintő ügyek kerülnek, mert a szakkérdések a középfoku vagy talán jobban felsőfokunak tekintendő uradalmi igazgatóságnál végső elintézését nyernek.

Württemberg királyság erdőhivatalnak nevezett 150 erdőgazdasági (erdőgondnoksági) kerületre van osztva. Ezek látják el a kerületükbe eső állami, községi, közbirtokossági, közalapítványi stb. erdők gazdaságát és a kerületükbe eső magánerdők felügyeletét.

Egy erdőgazdasági kerületbe a rendészeti tekintetben odatarozó magán erdőn kívül

az államerdőből átlag	--- --- --- --- ---	1305 <i>ha</i>	(2268 kat. hold)
a községi stb. erdőből átlag	--- --- ---	1320 "	(2294 kat. hold)
Összesen átlag	---	2625 <i>ha</i>	(4562 kat. hold)

erdő tartozik.

Az igazgatást közép, illetve felső fokon is az állami erdőket illetőleg a pénzügyminisztériumhoz, a községi, közbirtokossági erdőket illetőleg a belügyminisztériumhoz tartozó külön középonti igazgatóság tanácsai intézik. Mindkét igazgatóság előadó tanácsosai egyben az erdőgazdasági felügyelők.

Az osztrák örökös tartományokban az állam, a köz- és vallásalapok 1,519.917 *ha* (2,641.616 hold) erdőgazdasági birtokának*) igazgatását közép fokon 7 erdőigazgatóság látja el.

Ezek közül :

1. a wieni erdőigazgatósághoz az alsóausztriai, stájerországi**) és csehországi állami erdők, valamint a vallás- és közalapok erdei tartoznak ;

2. a gmundeni erdőigazgatósághoz a Felső-Ausztriában, Salzburgban és Stájerországban elterülő u. n. salzkammerguti állami és a vallásalapok spitali és lietzeni erdei tartoznak ;

3. a salzburgi erdőigazgatósághoz a salzburgi állami erdők ;

*) Ebből erdő : 1,042.812 *ha*, szántó, rét és kert : 20.490 *ha*, havas és legelő : 78.862, egyéb termőföld : 5258 *ha*, terméketlen : 372.495.

**) A neuberg-máriacelli állami erdők és a vallásalapok lankowitz-piberi erdei.

4. az innsbrucki erdőigazgatóságához a tiroli és voralbergi állami vallás- és közalapítványi erdők;

5. a görzi erdőigazgatóságához a krajnai, karintiai, görzi, gradiskai, istriai és dalmáciai állami, vallás- és közalapítványi erdők;

6. a leMBERGI erdőigazgatóságához a galicziai államerdők;

7. a CZERNOWITZI erdőigazgatóságához végül a görögkeleti hitalapok nagyarányú és az államnak alárendelt területű erdőségei tartoznak.

Az erdőigazgatóságok alá tartozó erdőgazdasági kerületek (erdőgondnokságok) területe 559 *ha* (972 kat. hold) (Bohutin Csehországban) és 25.904 *ha* (45.021 kat. hold) (Watra-Moldavitza Bukovinában) között váltakozik. Az átlagos terület 8172 *ha* (14.203 kat. hold).

Az erdőgazdasági kerületek területi arányai a tagoltság és belterjesség szerint vannak megállapítva.

Az erdőgazdaság felügyeletét az igazgatási középpontokban működő erdőtanácsosok, mint az erdőgazdaság felügyelői látják el, akiknek kerületébe átlag 8—9 erdőgazdaság (erdőgondnokság), illetve 20—50.000 *ha* (35—85.000 kat. hold) erdő tartozik.

A felügyeleti kerületek nagysága is a tagoltság és belterjesség szerint van megállapítva.

A községek és közbirtokosságok erdőgazdaságát nem az állam látja el. Különleges politikai és gazdasági viszonyok nem engedték meg Ausztriában, hogy a községi erdők gazdaságának állami ellátása törvényhozásilag biztosítható legyen.

Ebben leli azután magyarázatát, hogy az erdőrendészet ellátására Ausztriában külön állami szervezet van rendelve.

Az állami, valamint a vallás- és közalapítványi birtokok különleges eloszlása miatt s a községi és közbirtokossági erdők gazdaságának állami ellátása nélkül ugyanis nem volt az államerdészetnek olyan szervezet biztosítható, mely egyben az erdőrendészet szolgálatára is utalható legyen.

A községi és közbirtokossági erdők állami ellátásának hiányát meg is szinylük az osztrák örökös tartományok.

Hogy a községi és közbirtokossági erdők gazdasági ellátásánál az állami beavatkozás mégis érvényesülhessen s a magánerdők gazdaságának fejlesztése is elősegíthessék, az erdőrendészet szolgál-

latát igyekeztek az általános közigazgatás szervével ilyen szolgálatra is alkalmasan kapcsolatba hozni.

Szerveztek tartományonként u. n. országos erdészeti felügyelői (Landesforstinspektor) és szerveztek politikai járásonként járási erdészeti felügyelői állásokat, (Bezirksforstcomissär = járási erdészeti biztos.)

Első a tartományi helytartóság, utóbbi a kerületi (járási) közigazgatási hatóság tanácsadója, illetve végrehajtója minden, ennek illetékességi körébe utalt erdészeti kérdésben.

Első a tartomány igazgatási teendőkre hivatott, utóbbi a járás közvetlen erdőrendészeti közege.

Van azonkívül Ausztriában egy külön szolgálat, melyet az erdészeti műszaki hivatalok (Forsttechnisches Bureau) látnak el és amely a vadpatakszabályozás és a kopár fásítás munkájára hivatott.

Ennek és az erdőrendészetnek személyzetét Ausztriában a legutóbbi időkhöz az erdészeti műszaki személyzet (Forsttechnisches Personal) elnevezéssel jelölték meg.

Ezen heterogén ágazatok szolgálatát ellátó tiszti kar a legutóbbi időkhöz egy statusba is tartozott. 1912. évi július 1-én azonban külön választották és azóta ebből a műszaki személyzetből 132 egyén az erdőrendészet és 82 a vadpatakszabályozás és kopár fásítás különleges munkájának szolgálatában áll.

Legfelsőbb fokon a földmivelési miniszterium kormányozza Ausztriában az államerdészet szolgálatát.

Záró szó.

Összefoglalva az elmondottakat, megállapíthatjuk, hogy a nyugati országok államerdészeti közigazgatása nagyjára egységes. Közülök talán a francia kevésbé. Osztrák földön pedig, ahol az állam erdőgazdasági uradalmi — mint nálunk — többé-kevésbé összefüggő nagy birtoktestek, azok középfoku igazgatása, úgy mint a gazdaság közvetlen intézése, külön szervezettel működik.

Az erdészeti ügyek kormányzati intézésénél tehát nincs bifurkáció Ausztriában sem. Megoszlást csak a középfoku igazgatásnál és a gazdaság intézésénél látunk.

Megállapíthatjuk továbbá, hogy az államerdészeti közigazgatás a nyugat országokban föltöbb decentralizált. A kormányzatnál személyi ügyeken kívül törvények erdőgazdasági és rokonvontakozásu szabályok szerkesztésével, szervezési kérdésekkel, közgazdasági és szociális intézmények tervezésével, gazdasági üzemtervek és nagyobb szabásu szállítási berendezések terveinek kormányzati szempontból való elbírálásával foglalkoznak; valamint mindezen kívül a külső gazdaság kormányzati felügyeletét és irányítását látják el.

A kollégiális rendszerre támaszkodó középfoku igazgatásnak nagyon is önálló hatásköre pedig lehetővé teszi azt, hogy a kormányzati munkáskodást nem nyugözi le aprólékos részletkérdések intézése.

A középfoku igazgatásnak ilyen szervezete nyújt módot arra is, hogy a tanácsuléseken végleg határozzanak fontos és olyan kérdésekben, amelyeket az egyéni elhatározás és felelösség rendszerében középfokon elintézni bajos lenne.

A középfoku igazgatás megkönnyebbitésére pedig az a körülmény szolgál, hogy a nálunk erdőgondnokságnak nevezett birtokrész ott külön gazdasági egység külön hitellel és könyveléssel.

Ez a rendszer nagy önállóságra vezet, a gazdasági egység főkönyvbeli mérlegével realitásra tanít, fejlesztí amellet az ambíciót, s módot nyújt az egyéni kiválásra, a reális érvényesülésre!

A közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdők gazdasági ügyeinek teljes és olyan ellátása pedig, mely a pénzbeli eredmények inkasszálásán kívül mindent teljesít, biztosítja azt a célt, hogy ezeknek az erdőknek gazdasága az államéval mindenben egyező módon és alapon történjék.

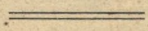
Azzal a berendezkedéssel pedig, hogy az államerdészeti igazgatás alsófoku szervével, a nálunk erdőgondnokságnak nevezett erdőhivatalok igen szűk hálójával vonták be az országot, és ezekre bízták az erdőrendészet alsófoku szolgálatát is: az erdőfentartáshoz fűzött fontos államgazdasági érdekek igen erős biztosítékát szerezték meg.

Azzal továbbá, hogy középfokon a gazdasági felügyeletet az erdőrendészet felügyeletével a gazdasági igazgatás ügyeinek tanácsulésekben való elbirálását az erdőrendészeti ügyek tanácsulésekben való elintézésével egyező módon látják el, biztosítékát szerezték meg annak, hogy az erdőrendészet szolgálata mindig a nemzetháztartási érdekeket szolgáló állami erdőgazdaság fölfogásaival egybehangzásban maradjon.

Végül azzal, hogy közép- és felsőfokon tanácsulésekben intézik az előterjesztett ügyeket, kizárják az ötletszerűséget és egyoldalúságot, emellet megteremtene és fejlesztenek egy oly gazdasági irányt, amely kellően megfontolt tervszerűséggel a nemzetháztartás messze jövőbe nyuló érdekeit is szolgálja.

Minderről tanulmányképen annál szivesebben irtam, mert tudomásom szerint irodalmi munka ezt a kérdést ilyen szervi összefoglalásban más nyelven sem tárgyalja. Leirtam tanulmányi czéllal és azon hazafias törekvésemben, hogy a nyugati államoknak az államerdészeti igazgatás fejlesztésére irányuló törekvéseiről és eredményeiről lehetőleg hű képet adjak.

Mindenesetre nagy lelki örömet fog okozni nekem, ha tanulmányomból valamely irányban a magyar erdőgazdaság is hasznot merithet.

Tartalom.

	Oldal
Bevezetés	3
I. A dologi beosztás rendszerei	4
<i>a)</i> Kormányzat	4
<i>b)</i> Igazgatás és felügyelet	9
<i>c)</i> A gazdaság közvetlen ellátása	18
<i>d)</i> Pénzkezelés, számvitel	20
II. A térbeli beosztás rendszerei	23
Zárszó	33

9

10